

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้ด้านปัญหาสุขภาพช่องปากและการเผชิญปัญหาในการเข้ารับบริการทางทันตกรรม ของผู้รับบริการทางทันตกรรม ในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐบาล ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ด้วยวิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองโดยอ้างอิงจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีรายละเอียดระเบียบวิธีการศึกษา ดังนี้

ประชากร/กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ ผู้ที่มารับบริการทันตกรรมในช่วงระยะเวลาที่ทำการศึกษา ในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ ในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก การเลือกตัวอย่างในงานวิจัยครั้งนี้เลือกแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) โดยคำนวณหาจากตารางสำเร็จรูปคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ R.V.Krejcie และ D.W.Morgan (ธานีินทร์ ศิลป์จารุ, 2548) จากจำนวนประชากรของสถานบริการของรัฐ ในอำเภอเมือง จำนวน 5 แห่ง ได้แก่ โรงพยาบาลพุทธชินราช สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพิษณุโลก โรงพยาบาลคำสมเด็จพระนเรศวร โรงพยาบาลกองบิน 46 และศูนย์อนามัยที่ 9 พิษณุโลก โดยมีคำนวณจากจำนวนประชากรต่อปี 3 ปีย้อนหลัง (พ.ศ. 2547, 2548 และ 2549) เฉลี่ยจำนวนประชากรในช่วงเดือนมกราคม - เมษายน ต่อปี เท่ากับ 9,651 คน จากตารางการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 370 คน และได้กำหนดคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. ผู้ที่มารับบริการทันตกรรมในสถานบริการของรัฐ ในอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ในช่วงระยะเวลาที่ทำการศึกษา
2. สามารถอ่านหนังสือ และกรอกแบบสอบถามได้
3. มีการรับรู้สถิติสัมพัทธ์ดี สามารถสื่อสารเข้าใจ
4. มีความยินดีเข้าร่วมในการศึกษาวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถามที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นเอง จากการทบทวนวรรณกรรม และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ สถานภาพครอบครัว อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และเขตที่อยู่อาศัย ข้อคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) จำนวน 6 ข้อ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ด้านปัญหาสุขภาพช่องปาก ข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 59 ข้อ

ส่วนที่ 3 ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเผชิญปัญหาการเข้ารับบริการทางทันตกรรม ข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 25 ข้อ

ส่วนที่ 4 ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะ

แบบสอบถามนี้ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) โดย

คะแนน 5 = ใช่แน่นอน

หมายถึง ข้อความในประโยคนั้น เป็นจริงมากที่สุด หรือเกิดขึ้นกับตัวท่านมากที่สุด

คะแนน 4 = ใช่

หมายถึง ข้อความในประโยคนั้น เป็นจริงเป็นส่วนใหญ่ หรือเกิดขึ้นกับตัวท่านมาก

คะแนน 3 = ไม่แน่ใจ

หมายถึง ข้อความในประโยคนั้น เป็นจริงปานกลาง หรือเกิดขึ้นกับตัวท่านเป็นครั้งคราว

คะแนน 2 = ไม่ใช่

หมายถึง ข้อความในประโยคนั้น เป็นจริงน้อย หรือเกิดขึ้นกับตัวท่านน้อย หรือนาน ๆ ครั้ง

คะแนน 1 = ไม่ใช่แน่นอน

หมายถึง ข้อความในประโยคนั้น เป็นจริงน้อยที่สุด หรือเกิดขึ้นกับตัวท่านน้อยที่สุด หรือไม่เคยเกิดขึ้นกับตัวท่านเลย

เกณฑ์การตัดสินใช้หลักการแปลค่าเฉลี่ย ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	
4.50 - 5.00	ใช่แน่นอน
3.50 - 4.49	ใช่
2.50 - 3.49	ไม่แน่ใจ
1.50 - 2.49	ไม่ใช่
0 - 1.49	ไม่ใช่แน่นอน

เกณฑ์การแปลค่าการรับรู้ปัญหาด้านสุขภาพช่องปาก ใช้หลักการแปลค่า ดังนี้

ระดับการรับรู้ต่ำ	$\bar{X} - SD$
ระดับการรับรู้ปานกลาง	$\bar{X} \pm SD$
ระดับการรับรู้สูง	$\bar{X} + SD$

เกณฑ์การแปลค่าการเผชิญปัญหาในการเข้ารับบริการทางทันตกรรม ใช้หลักการแปลค่า ดังนี้

ระดับการเผชิญปัญหาต่ำ	$\bar{X} - SD$
ระดับการเผชิญปัญหาปานกลาง	$\bar{X} \pm SD$
ระดับการเผชิญปัญหาสูง	$\bar{X} + SD$

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การหาความตรงของเนื้อหา (Content validity)

การหาความตรงด้านเนื้อหาของแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบแก้ไข และให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความสอดคล้องของเนื้อหากับกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถาม ความชัดเจนของภาษา ความเหมาะสมกับการนำไปใช้ นำผลของผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านมาคำนวณหาความตรงเชิงเนื้อหา ซึ่งคำนวณได้จากความสอดคล้องระหว่างประเด็นที่ต้องการวัดกับข้อคำถามที่สร้างขึ้น ดัชนีที่ใช้แสดงค่าความสอดคล้องที่เรียกว่า ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Item - Objective Congruence Index : IOC) ลงความเห็นและให้คะแนน ดังนี้ (สุวิมล ตีรกานันท์, 2540)

คะแนน +1	เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้สอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์
คะแนน 0	ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้สอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์
คะแนน -1	เมื่อข้อคำถามไม่สอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์

ใช้สูตร
$$IOC = \frac{\sum R}{n}$$

เมื่อ	IOC	แทนดัชนีนี้ความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์
	R	= ผลคูณของคะแนนในแต่ละระดับความสอดคล้องกับจำนวนผู้เชี่ยวชาญ
	n	= จำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

ค่า IOC มีค่าระหว่าง -1 ถึง 1 ข้อคำถามที่ดีควรมีค่า IOC ใกล้ 1 ส่วนข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.5 ควรมีการปรับปรุงแก้ไข

จากการทดสอบการหาความตรงของเนื้อหา ได้ค่า IOC 0.94 หลังจากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไข ผู้วิจัยนำเครื่องมือมาปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษา ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามที่ผู้เชี่ยวชาญได้แนะนำ

การหาความเชื่อมั่น (Reliability)

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (Tryout) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายประชากรจำนวน 30 ราย จากนั้นนำไปหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามดังนี้

1. การรับรู้ด้านปัญหาสุขภาพช่องปาก ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.82
2. การเผชิญปัญหาในการรับบริการทางทันตกรรม ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.79

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีรายละเอียดขั้นตอนของการเตรียมความพร้อมและเทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ขั้นการเตรียมความพร้อม

เป็นการเตรียมความพร้อมก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้เตรียมการ ดังนี้

1.1 การเตรียมความพร้อมด้านเนื้อหา และแนวคิดต่าง ๆ ผู้วิจัยได้ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้ แนวคิดเกี่ยวกับการเผชิญปัญหา ปัญหาสุขภาพของปากที่พบในทุกกลุ่มอายุ การบริการทันตกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และเป็นแนวทางในการสร้างแนวคำถามในการแบบสอบถาม เพื่อให้ได้คำตอบที่สามารถอธิบายปรากฏการณ์ได้อย่างครอบคลุม

1.2 การเตรียมความพร้อมด้านระเบียบวิธีวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ โดยการศึกษาเพิ่มเติมด้วยตนเองภายใต้การให้คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

1.3 การสร้างแบบสอบถาม ผู้วิจัยสร้างจากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับแนวคิดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งจากการวิจัย เอกสาร ตำรา บทความต่าง ๆ ตลอดจนประสบการณ์ในการให้บริการทางทันตกรรม

2. ขั้นการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเสนอโครงร่างวิจัยต่อคณะกรรมการ เมื่อได้รับการพิจารณาแล้วผู้วิจัยเสนอโครงร่างต่อคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เมื่อได้รับพิจารณาแล้วจึงนำหนังสือการทำวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัยเสนอต่อผู้อำนวยการโรงพยาบาล และหัวหน้าฝ่ายทันตกรรม เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลในผู้มารับบริการ โดยดำเนินการต่อไปนี้

2.1 แนะนำตัวเองต่อหัวหน้าฝ่ายทันตกรรม ชี้แจงรายละเอียดของการทำวิจัยเพื่อขอความร่วมมือ

2.2 สัมภาษณ์ชื่อผู้มารับบริการที่มารับบริการเพื่อเรียงลำดับการรอเข้ารับบริการก่อน - หลัง

2.3 ผู้วิจัยแนะนำตัวต่อกลุ่มตัวอย่าง อธิบายรายละเอียดของการทำวิจัย แจ้งสิทธิในการตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัย เมื่อกลุ่มตัวอย่างมีความยินดีเข้าร่วมการวิจัย จึงขออนุญาตทำการเก็บข้อมูล

เทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้คือ เทคนิคการสร้างสัมพันธภาพ โดยผู้วิจัยกล่าวแนะนำตัวเอง อธิบายจุดมุ่งหมาย เหตุผลที่กลุ่มตัวอย่างได้รับการคัดเลือก และประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย เพราะบุคคลมักจะให้ความร่วมมือถ้ารับรู้ว่าการวิจัย หรือ การศึกษานั้นมีความสำคัญและมีคุณค่า แม้ว่าจะไม่มีความสำคัญโดยตรงกับกลุ่มตัวอย่าง ขณะนั้น หลังจากนั้นอธิบายและชี้แจงว่าข้อมูลที่ได้ถือเป็นความลับ โดยผู้วิจัยไม่เปิดเผยชื่อของกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์

1. ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ สถานภาพครอบครัว อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และเขตที่อยู่อาศัย ใช้วิธีการหาความถี่ และร้อยละ
2. ส่วนที่ 2 ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ด้านปัญหาสุขภาพช่องปาก ใช้วิธีการหาความถี่ และร้อยละ
3. ส่วนที่ 3 ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเผชิญปัญหาการเข้ารับบริการทางทันตกรรม ใช้วิธีการหาความถี่ และร้อยละ
4. วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างข้อมูลส่วนบุคคล กับการรับรู้ด้านปัญหาสุขภาพช่องปาก และการเผชิญปัญหาการเข้ารับบริการทางทันตกรรม ใช้วิธีการ Samples T – test และ One – Way ANOVA เพื่อหาความแตกต่างระหว่างตัวแปร
5. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ด้านปัญหาสุขภาพ กับการเผชิญปัญหาการเข้ารับบริการทางทันตกรรม ใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรว่าสัมพันธ์กันหรือไม่ และสัมพันธ์กันอย่างไร เป็นไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่ หรือทิศทางตรงกันข้าม
6. ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Contents Analysis) ออกมาเป็นความถี่